

UNIVERSITETI I MITROVICËS “ISA BOLETINI“
FAKULTETI I EDUKIMIT
PROGRAMI PARASHKOLLOR

PUNIM DIPLOME

Rina Spahija-Gashi

Mitrovicë, 2020

PUNIM DIPLOME

**TEMA: NDIKIMI I MEDIAVE SOCIALE NË
SJELLJET DHE EMOCIONET E FËMIJËVE**

Mentori/ja: Prof.ass.dr. ALBULENA GRAJQEVCI

Kandidatja: RINA SPAHIJA

Mitrovicë, 2020

UNIVERSITY OF MITROVICA “ISA BOLETINI”

FACULTY OF EDUCATION

PRIMARY PROGRAM

BACHELOR THESIS

THE SOCIAL MEDIA IMPACT OF BEHAVIOURS AND EMOTIONS ON CHILDREN

Thesis Supervisor:

Prof.Ass.Dr.Albulenë Grajçevci

Student:

Rina Spahija

Mitrovicë, 2020

UNIVERSITETI I MITROVICËS “ISA BOLETINI”

FAKULTETI I EDUKIMIT

PROGRAMI FILLOR

PUNIM DIPLOME

Titulli i punimit: NDIKIMI I MEDIAVE SOCIALE NË SJELLJET DHE EMOCIONET E FËMIJËVE

Emri dhe mbiemri: Rina Spahija

Statusi i studentit: I rregullt

Numri i amzës (ID Regjistri): 1606021062

Niveli i studimeve: Bachelor

Programi i studimit: Parafillor

Mentorja e punimit: Prof. Ass. Dr. Albulenë Grajçevci

Aprovuar prej komisionit:

1. _____, mentor
2. _____, anëtar
3. _____, anëtar

Data e aprovimit: _____

DEKLARATË E AUTORËSISË

Unë, Rina Spahija, nën përgjegjësinë time deklaroj se ky punim diplome është shkruar nga unë dhe të njëjtin nuk e kam kopjuar nga asnjë punim apo burim tjetër. Punimi nuk përmban material të shkruar nga persona të tjerë, përveç rasteve të cituara dhe të referuara në mënyrë të rregullt.

FALENDERIM

Kam kënaqësinë t'u shpreh falenderimet e mia të thella të gjithë atyre që më ndihmuan dhe më mbështetën në rrugëtimin tim për realizimin e këtij punimi.

Fillimisht, falenderoj Allahun – Mëshiruesin dhe Mëshirëplotin, që m'a mundësoi përfundimin e temës!

Pastaj, falenderoj për zemërsisht profesoreshën mentore të këtij punimi, Prof. Dr. Albulenë Grajçevci, për ndihmën e pazezervë dhe gatishmërinë për t'u përgjigjur në pyetjet e mia dhe për të më këshilluar rreth punimit të kësaj teme, pavarësisht gjendjes kaotike në të cilën ndodhemi aktualisht.

Mirënjohje të thellë dhe falenderim të veçantë i shpreh familjes sime, për ndihmën dhe mbështetjen e pakushtëzuar gjatë studimeve, si dhe gjatë kohës së realizimit të këtij punimi.

PËRMBAJTJA

DEKLARATË E AUTORSISË.....	I
FALENDERIM.....	II
LISTA E TABELAVE.....	III
ABSTRAKTI.....	9
ABSTRACT.....	10
I. HYRJE	11
1.1. Efektet pozitive si rezultat i përdorimit të mediave sociale.....	15
1.2. Efektet negative si rezultat i përdorimit apo keqpërdorimit të mediave sociale .	20
II. METODOLOGJIA.....	26
2.1 Pjesëmarrësit	27
2.2 Instrumentet	28
2.3 Mënyra e mbledhjes së të dhënave	29
2.4 Analizat.....	29
2.5 Aspekti etik	29
III. REZULTATET E HULUMTIMIT	31
IV. DISKUTIMET	41
V. KONKLUDIME DHE REKOMANDIME	43
VI. REKOMANDIME.....	44
REFERENCAT.....	45

LISTA E TABELAVE

Tabela 1. Të dhënat përshkruese për statusin martesor

Tabela 2. Të dhënat përshkruese për statusin e punësimit dhe nivelin e arsimit

Tabela 3. Të dhënat përshkruese për moshën e fëmijëve, vijueshmërinë e fëmijëve në kopshte, dhe për kohën që e kalojnë fëmijët në rrjete sociale

Tabela 4. Të dhënat lidhur me qfarë shikojn fëmijët në televizion, dhe sa kohë kalojnë me mjete elektronike?

Tabela 5. Të dhënat rreth pyetjeve të parashtruara se: A i kontrollonjë fëmijët se qfarë shikojn në faqën you tube? Dhe si reagojn fëmijët nëse nuk i lejoni të qëndrojnë gjatë në rrjete sociale?

Tabela 6. Të dhënat përshkruese rreth ndikimit të mediave sociale tek fëmijët.

Tabela 7. Të dhënat lidhur me faktet që fëmijët në ditët e sotme më shumë kohë kalojnë në rjetet sociale se sa në aktivitete fizike. Dhe se fëmijëve duhet t'ju bëhet një orar, të ju caktohet se sa kohë të kalojnë me rrjete sociale në mënyrë që të kenë kohë edhe për aktivitete fizike.

Tabela 8. Të dhënat lidhur me faktet që fëmijët bëhen shumë pasiv në qoftë se kalojnë shumë kohë në rrjetet sociale. Poashtu fëmijët mund të kenë zhvillim psikik dhe fizik të shëndetshëm në qoftë se mediat sociale përdoren për qëllime edukative.

Tabela 9. Të dhënat për faktet që programet televizive që ushtrojnë dhunë, sjelljet agresive ndikojnë negativisht në psikologjin e fëmijëve. Dhe televizioni mund të ketë ndikim pozitiv tek fëmijët nëse ne e kontrollojmë se qfarë mund të shikojnë.

Tabela 10. Të dhënat lidhur me faktet se televizioni dhe rrjetet e tjera sociale nuk duhet të zëvendësojnë nevojën e fëmijëve për të lëvizur, pasi që këto i përkasin zhvillimit të shëndetshëm. Dhe nëse një program televiziv përputhet me moshën e fëmijut ka ndikim pozitiv, duke e përshpejtuar procesin e të mësuarit tek fëmijët.

Tabela 11. Të dhënat për faktin se shikimi i tepërt i televizionit ndikon negativisht në shëndetin e fëmijut si p.sh shkakton problem në të pamur, të folur si dhe shkakton mbipeshë si pasojë e pasivitetit.

ABSTRAKTI

Media sociale dhe telefonët inteligjentë janë bërë pjesë e jetës sonë të përditshme dhe fëmijët kanë qasje në to në mosha gjithnjë e më të reja.

Në Kosovë, afërsisht gjysma e nxënësve të klasës së shtatë (7) kanë pajisje portative ose qasje të vazhdueshme në internet; nga Klasa 11, 85% e nxënësve zotërojnë telefonë të menqur. Rreziqet për para-adoleshentë (9-12) dhe adoleshentët e rinj (13-15) përfshijnë rreziqe për: sigurinë personale, vjedhjen e identitetit, shqetësimet e intimitetit, mundësinë e hyrjes në materiale shqetësuese dhe të papërshtatshme, izolimin shoqëror dhe një rritje të shqetësimeve të shëndetit mendor siç është depresioni , ankthi dhe gjumi i dobët.

Ekziston gjithashtu një rrezik i konsiderueshëm që fëmijët të bëhen shënjestër të sulmit kibernetik ose sekuestrimit. Disa nga këto rreziqe janë rezultat i mbikëqyrjes së kufizuar të të rriturve dhe prindërve të cilët nuk kanë njohuri të duhur në procedurat e sigurisë në internet.

Sidoqoftë, media sociale gjithashtu mund t'u sigurojë fëmijëve ndërveprime pozitive dhe miqësi më të forta si nga qarqet e tyre të përditshme sociale, ashtu edhe nga individë me mendje nga grupe të ndryshme (kulturore, artistike, etj.). Ai gjithashtu mund të përmirësojë qasjen në diversitet, të rrisë përfshirjen dhe të zvogëlojë izolimin social.

Për të përfituar nga aspektet pozitive të teknologjisë, fëmijët, së bashku me prindërit e tyre, duhet të jenë të vetëdijshëm për rreziqet e mundshme të mediave sociale dhe se si t'i drejtojnë ato. Teknologjia e mësimdhënies është bërë tashmë pjesë e domosdoshme e edukimit të një fëmije.

ABSTRACT

Social media and smartphones have become a part of our daily lives and children can access the internet at increasingly younger ages.

In Kosova, approximately half of Grade 7 students go online regularly using portable devices and almost one-quarter own smart phones; by Grade 11, 85% of students own smartphones. The dangers for preteens (9–12) and young teenagers (13–15) include risks towards: personal safety, identity theft, privacy concerns, access to disturbing and inappropriate material, social isolation, and an increase in mental health concerns such as depression, anxiety, and poor sleep. There is also a significant risk of children becoming targets of cyberbullying or sexting. Some of these risks are a result of limited adult supervision and parents who are not adequately versed in online safety procedures.

However, social media can also provide children with positive interactions and stronger friendships both from their daily social circles and from like-minded individuals from various groups (cultural, artistic, etc.).

It can also improve access to diversity, increase inclusion, and reduce social isolation. In order to benefit from the positive aspects of technology, children, along with their parents, need to be aware of the possible risks of social media and how to navigate them. Thus, teaching technology has become a necessary part of a child's education.

I. HYRJE

Mediat sociale dita-ditës po ua lehtësojnë njerëzve mënyrën e komunikimit, shfaqjen e mendimeve dhe ideve të ndryshme dhe shpërndarjen e artikujve a përmbajtjeve të shumëllojshme. Gjatë disa viteve të fundit, media sociale dhe sistemet e rrjeteve sociale janë bërë gjithnjë e më popullore dhe janë futur në jetën e njerëzve në shumë mënyra. (Pan, 2012, pp. 11-15). Përdorimi i faqeve të medias sociale është një nga aktivitetet më të zakonshme të së përditshmes. Këto faqe janë konsideruar si çerdhe e medias sociale, duke përfshirë Facebook dhe Twitter si rrjetet sociale më të popullarizuara, dhe YouTube si video-faqja më me ndikim. Konsiderohet se faqet e tilla që ju ofrojnë të rinjëve argëtim dhe njohje mes vete, janë rritur në mënyrë eksponenciale në vitet e fundit. Mjekët peditër janë vënë në gatishmëri për t'i ndihmuar familjet t'i njohin më detajisht këto faqe dhe inkurajojnë përdorimin e tyre të shëndoshë duke përcjellur fëmijët në vazhdimësi për të parë nëse shfaqin shenja të mundshme të keqtrajtimit. Media sociale është një aktivitet rutinë që u referohet edhe fëmijëve duke u thirrur në mbrojtjen e tyre, qëllimin të cilin e shkrijnë në aftësimin e tyre për komunikim, ndërlihdjen shoqërore dhe aftësitë teknike. Media sociale, gjithashtu, ndihmon fëmijët në gjetjen e shokëve të rinjë dhe shoqërimin me shokët e klasës me të cilët i lidhin interesat e përbashkëta. Gjatë 5 viteve të fundit, numri i të rinjëve dhe adoleshentëve që përdorin faqet e lartpërmendura është rritur në mënyrë drastike. Sipas një sondazhi të fundit, 22% e adoleshentëve hyjnë në faqen e tyre të preferuar sociale më shumë se 10 herë në ditë dhe më shumë se gjysma e adoleshentëve hyjnë në një faqe të medias sociale më shumë se një herë në ditë. 75% e adoleshentëve posedojnë telefona celularë. 25% i përdorin ato për media, 54% për shkrim të teksteve, dhe 24% për mesazhe të menjëhershme. Pra, një pjesë e madhe e zhvillimit shoqëror dhe emocional të këtij brezi ndodh ndërsa ata janë në përdorim të internetit apo në telefona celularë. Për shkak të kapacitetit të tyre të kufizuar për vetë-rregullimin dhe ndjeshmërinë ndaj presionit të bashkëmoshatarëve, fëmijët dhe adoleshentët janë në rrezik sa i përket menaxhimit të medias sociale. Hulumtimet tregojnë se në rrjete sociale shfaqet një numër i konsiderueshëm i llojeve të dhunës kibernetike, si: talljet, ngacimi seksual, shantazhimi me fotografi, kërcënime të ndryshme etj. Probleme të tjera që meritojnë ndërgjegjësimin përfshijnë varësinë nga Interneti dhe privimin nga gjumi i shëndetshëm.

Sidoqoftë, disa prindër mund të jenë mjaftë të zënë sa t'i kontrollojnë faqet të cilat i frekuentojnë fëmijët e tyre për të parë nëse veç kanë rënë pre e viktimizimit .Ata mund të mos kenë aftësitë teknike apo kohën e nevojshme për t'i mbajtur fëmijët e tyre nën vëzhgim. Përveç

kësaj, tek këta prindër shpesh mungon dhe kuptimi e njohja themelore e gjërave që mund të ndodhin online dhe pasojave të tyre. Shkak i pasojave të rënda shpesh mund të bëhet dhe mungesa e komunikimit mes prindërve dhe fëmijëve të tyre. (Gwenn Schurgin O’Keeffe, 20011; Clarke-Pearson, 2011; Communications, 2011)

Në mbarë botën, prindërit, mësuesit dhe profesionistët shëndetësorë po shprehin shqetësim mbi ndikimin e medias sociale. Si mjet, media sociale është bërë thikë me dy maja, e cila përderisa bartë më vehte shumë të mira e përparësi, njëkohësisht edhe po dëmton fëmijët e të rinjtë.

Për ta pasur më qartë se kujt po i referohemi me termin “Media Sociale” po i rendis disa nga paisjet e komunikimit masiv:

- Televizori
- Librat dhe revistat
- Interneti
- Kompjuterët, tabletët dhe telefonat e mençur

Studimi tregon se televizioni edukativ, dhe më pas burimet online për fëmijët, ndikojnë në karakteristikat operacionale njohëse, të cilat mund të rrisin motivimin e arritjeve, të kontribuojnë në formimin e aftësive të rëndësishme njohëse dhe shoqërore. Megjithatë, ndikimi i burimeve të ekranit tek fëmijët varet nga statusi dhe niveli i edukimit të familjes. Për herë të parë, është dhënë një analizë historike dhe psikologjike e hulumtimeve mbi efektet e televizionit të fëmijëve, përdoren të dhënat nga vendet kryesore - prodhuesit e televizioneve dhe videove për fëmijë të moshave të ndryshme - Rusia, SHBA, Gjermania, Franca, Izraeli etj. . - qasja historike, teoria e formimit në faza të veprimeve mendore, teoria e veprimtarisë .Rëndësia praktike e studimit është se këto kritere mund të përdoren për të vlerësuar çdo video, potencialin e tyre edukativ. Psikologët e përfshirë në procesin e prodhimit arsimor të televizionit, artikulli do të ndihmojë në simulimin e procesit mësimor, duke marrë parasysh moshën e fëmijëve, si dhe origjinën e tyre socio-kulturore. (Makhovskaya, 2016, pp. 70-89; Marchenko, 2016)

Një studim tjetër shqyrtoi përdorimin e medias së ekranit si pretekst dhe dallimet potenciale në përdorimin e medias nga të dhënat e fëmijëve dhe të familjes në mesin e 1464 preteksteve holandeze. Rezultatet treguan se shikimi i TV është ende një aktivitet shumë i popullarizuar në mesin e fëmijëve. Sidoqoftë, mediat e tjera elektronike janë gjithashtu të njohura në këtë grupmoshë, pasi 72% të tyre posedonin celularë. Fëmijët që flisnin një gjuhë tjetër përveç holandeze dhe prindërit e të cilëve ishin lindur jashtë vendit ishin përdorues më të shpeshtë të medias. Fëmijët me më shumë libra në shtëpi dhe që lexojnë më shpesh kanë tendencë të jenë përdorues më të rrallë të medias. Sa u përket gjinive, djemtë shpenzuan më shumë kohë në mediat e ekranit sesa vajzat dhe kishin më shumë gjasa të luanin video-lojëra, ndërkohë që vajzat preferonin përdorimin e medias sociale. Ky studim tregoi se karakteristikat e fëmijëve dhe të ambientit të shtëpisë luajnë një rol të rëndësishëm në angazhimin e fëmijëve me mediat e ekranit dhe shkrim-leximin (Duursma, 2016; Meijer, 2016; Bot, 2016).

Hulumtimi mbi natyrën dhe ndikimin e aplikacioneve të librit ose leximit elektronik në përgjithësi është ende i kufizuar dhe i informuar nga supozimet e ndryshme rreth natyrës së këtyre "teksteve" të reja, format e ndryshme të angazhimit dhe të kuptimit të lidhura me to, si dhe implikimet e tyre për të kuptuarit e shkrim-leximit dhe të mësuarit në epokën dixhitale. Qëllimi i këtij artikulli është të shqyrtojë mundësitë dhe kufizimet e qenësishme në ekzaminimin e aplikacioneve të figurave të fëmijëve përmes kornizave të shumta analitike - në këtë rast të nxjerra nga semiotika sociale, analiza filmike dhe studime të lojërave. Pas përvijimit të këtyre kornizave në kontekstin e peizazhit tonë të ri të mediave në zhvillim, ne kalojmë në analiza më të hollësishme të aplikacionit për figurën e fëmijëve, nga të gjitha këto perspektiva. Ne përfundojmë me mësimet që mund të mësohen nga krahasimi i këtyre kornizave analitike dhe sugjerojmë implikime për edukimin, hulumtimin dhe praktikimin e shkrim-leximit. (Aguilera, 2016; Kachorsky, 2016; Gee, 2016; Serafini, 2016)

Në një artikull pasqyrohen përvojat e autorit në dy projekte kërkimore të veçanta që përfshinin intervistimin dhe vëzhgimin e familjeve me fëmijë të moshës shkollorë për të mësuar se si ata përdorin mediat në shtëpi. Ai përqendrohet në pikat në të cilat kërkuesi kryqëzon me familjen dhe mënyrat në të cilat bëhet negociimi i kuptimit të kuptimit. Duke përdorur një qasje konstruktive shoqërore, artikulli përshkruan se si familjet e ndryshme përcaktojnë 'rolin' e studiuesit (student, person, mysafir, agjent negativ) dhe se si roli mund të formësojë mjedisin e hulumtimit. Në fund të fundit, artikulli argumenton se është e rëndësishme të eksplorohehen mënyrat komplekse në të cilat familjet reagojnë për të studiuar në mjedisin e tyre natyror dhe

ndikimin afatgjatë që mund të ketë takimi hulumtues në vëzhguesin dhe vëzhguesit (Jordan, 2006).

Mediat sociale me përmbajtje edukative ose argëtuese të përcaktuara me moshë, mund të kenë ndikim pozitiv mbi fëmijët dhe familjet e tyre, përderisa nuk vihen mbi detyrat e shtëpisë ose aktivitetet e shëndetshme.

Autorët diskutojnë rreth shqetësimeve të ngritura nga studiuesit në një gamë të larmishme fushash që nocionet e rrezikut, pasigurisë dhe ankthit luajnë një rol kritik në atë që prindërit sot kuptojnë se përbëjnë përgjegjësitë e tyre prindërore. Një rishikim i literaturës në fushën e arsimit, medias dhe teknologjisë, shëndetit dhe mirëqenies, familjes dhe punës, bën që autorët të argumentojnë se prindërit në mijëvjeçarin e ri janë të përbërë gjerësisht brenda normalizimit të diskurseve të zgjedhjes së konsumatorit, përgjegjësisë individuale dhe menaxhimit të rrezikut strategjitë që kombinojnë inovacionin, sipërmarrjen dhe përqaftimin e sfidave, nga njëra anë, me 'duke luajtur atë të sigurt' dhe duke mbrojtur dobësitë e perceptuara të fëmijërisë, nga ana tjetër. Këtu, autorët lexojnë këmbënguljen në mediat dhe kulturën popullore të apelimeve nostalgjike ndaj pafajësisë së fëmijërisë si nën kërcënim të intensifikuar si një teknikë e qeverisjes, përmes së cilës një popullatë qeveris vetë. Megjithatë, autorët gjithashtu konsiderojnë se si literatura kërkimore nxjerr në pah kompleksitetin dhe paqartësitë që lidhen me ndryshimet e shpejta teknologjike dhe sociale dhe ndikimin e tyre në praktikën bashkëkohore të prindërimit. Autorët konkludojnë se dallimet diskutabile të prindërimit që përqafojnë dhe ballafaqohen ndryshojnë, ndërsa në të njëjtën kohë parandalojnë dhe përmirësojnë rreziqet reale dhe të imagjinuara, bëjnë që prindërit 'fëmijën e mijëvjeçarit' të bëjnë një detyrë të komplikuar dhe kontradiktore (Barr, 2012; Souza, 2012; Harison, 2012; Hyde, 2012; Vliet, 2012; Saltmarsh, 2012).

Mediatizimi i jetës së përditshme nënkupton që mediat praktikojnë gjithnjë e më shumë (ri) format e marrëdhënieve shoqërore brenda jetës familjare (Clarke, 2014). Pajisjet si telefoni i zgjuar dhe kompjuteri i tabletave janë bërë mjete të zakonshme, të integruara në jetën e përditshme të fëmijëve. Një repertori i ndërlikuar i praktikave të medias riformon marrëdhëniet familjare dhe krijon konflikte të reja familjare dhe përforcon konflikte të vjetra familjare. Megjithatë, pavarësisht ndryshimeve të shpejta në praktikën sociale të jetës së fëmijëve, si rezultat i një përdorimi më të përparuar të medias, ka çuditërisht pak hulumtime mbi konfliktet

e lidhura me mediat në familje. Një pjesë e madhe e punës akademike nxjerr në pah ndikimin dhe pasojat e përdorimit të mediave digjitale të fëmijëve, por shuma e studimeve empirike që në të vërtetë e vlerësojnë konfliktin familjar si një objekt hetimi janë të pakta. Në një përpjekje për të mbushur këtë boshllëk hulumtimi, ky dokument synon të vlerësojë se si fëmijët dhe prindërit i shohin dhe trajtojnë konfliktet që lidhen me përdorimin e mediave gjithnjë e më të përparuara të fëmijëve në lidhje me jetën bashkëkohore familjare. Analiza bazohet në të dhënat e anketës nga 1597 fëmijë në Suedi. Për më tepër, gazeta përfshin gjithashtu një analizë të më shumë se 30 intervistave cilësore me fëmijët dhe prindërit. Gazeta nxjerr në pah implikimet e përdorimit të mediave të reja (dhe të vjetra) të fëmijëve në lidhje me kontekstin familjar - shqyrtimin e perspektivës së fëmijëve dhe prindërve mbi konfliktet dhe negociatat e konflikteve në situatat e përditshme të jetës. Dokumenti përfshin një kornizë teorike për studimin, gjetjet nga të dhënat sasiore në shkallë të gjerë dhe një analizë paraprake nga intervistat cilësore me prindërit dhe fëmijët. (Ekman, 2015)

Tutje në punimin tim do të analizoj efektet pozitive dhe negative të përdorimit të medias sociale; ndikimin e medias sociale në sjelljet dhe emocionet e fëmijëve; reflektimin e qëndrimit të fëmijëve ndaj medias sociale; menaxhimin e sjelljeve të fëmijëve karshi medias sociale; si dhe metodat që duhet t'i përdorim në përmirësimin e sjelljeve të fëmijëve, si pasojë e ndikimit nga media sociale.

1.1. Efektet pozitive si rezultat i përdorimit të mediave sociale

Angazhimi i mediave sociale nxit solidaritetin përmes një ndërgjegjeje emergjente të grupit. Ekziston një literaturë në rritje që tregon efektin mobilizues të medias sociale në forma të ndryshme të pjesëmarrjes qytetare, politike dhe demokratike (shih Koc-Michalska et al., 2016 për një pasqyrë; Skoric et al., 2016 për një meta-analizë). Mediat sociale ofrojnë hapësira në të cilat njerëzit ndajnë informacione, komunikojnë pikëpamjet e tyre të botës dhe arrijnë një konsensus rreth asaj se çka duhet të bëhet (Castells, 2012; Ekström dhe Östman, 2013;

McGarty et al., 2014, shih gjithashtu Postimet dhe Baym, 2005). Literatura tregon se pjesëmarrja shoqërore dhe politike është nxitur nga ndërveprimet online (Alberici dhe Milesi, 2013), përmes platformave si Twitter dhe Facebook (p.sh. Chan dhe Guo, 2013; Smith et al., 2015a). Ndërveprimet në internet krijojnë vetë-efikasitet politik (p.sh. Gil De Zúñiga et al., 2009), veçanërisht kur ato përfshijnë afirmimin shoqëror të opinionit (Kende et al., 2016). Siç dëshmon shembulli Aylan Kurdi, edhe ekspozimi i rastësishëm ndaj lajmit përmes mediave sociale mund të mobilizojë ata që do të ishin ndryshe të përjashtuar nga çështja (p.sh. Valeriani dhe Vaccari, 2016). Ne marrim një model të fundit integruar nga shkencat psikologjike për të shpjeguar pse ndërveprimet në lidhje me imazhin e Aylan Kurdit në internet nxitën solidaritetin politik me refugjatët. Një vështrim kyç këtu është ideja që në mënyrë që njerëzit të veprojnë së bashku për të trajtuar padrejtësitë, ata duhet të identifikohen me grupet relevante që mund të mobilizojnë veprimet (Van Zomeren et al., 2008). Nëpërmjet publikimit, ndarjes dhe komentimit në internet, njerëzit formojnë identitete të reja në lidhje me mënyrën se si ata duan që bota të jetë (Smith et al., 2015b) dhe, larg nga të qenit i parëndësishëm ose i pasinqertë, këto veprime pasqyrojnë ndjenjën e personit të vetëkupës kolektive (p.sh. një pjesë e tyre që ata ndajnë me të tjerët, shih Spears et al., 2002; Thomas et al., 2015). Implikimi është që angazhimi i mediave sociale do të formësojë vetëm qytetar ose politik angazhim në atë masë që i lejon njerëzit të krijojnë një ndjenjë të unitetit psikologjik me njerëz të tjerë që ndajnë pikëpamjen e tyre të botës (shih gjithashtu Bennett dhe Segerberg, 2011, 2012). Duncan (2012) nënkupton këtë ndjenjë uniteti ose kauzën e përbashkët "ndërgjegjja e grupit".

Procesi i krijimit të videove pjesëmarrëse mund t'u mundësojë fëmijëve dhe të rinjve të tregojnë historitë e tyre, të reflektojnë mbi identitetet kulturore dhe të krijojnë lidhje të reja shoqërore. Megjithatë, ndërkohë që shumë hulumtime në videon pjesëmarrëse përqendrohen në zërin dhe fuqizimin, pak hulumtime e kanë eksploruar atë si një mjet për të dëgjuar. Ky studim krahason përvojat e fëmijëve të një programi të arsimit global në Australi dhe Timor-Leste, për të shqyrtuar rolin e shkrim-leximit dhe dëgjimit kritik në shkëmbimet video pjesëmarrëse. Duke u bazuar në studimet e kohëve të fundit që kanë të bëjnë me edukimin e qytetarisë globale dhe rolin e "dëgjimit" në teorinë e medias pjesëmarrëse, ky studim identifikon tri sfida për përdorimin e videove pjesëmarrëse për arsimin botëror: nevojën për të siguruar hapësirat për shkrim-leximin dhe dëgjimin kritik; të marrin në konsideratë ndikimin e meta-narrativave të zhvillimit tek fëmijët; dhe për të lejuar ndryshime ndërkulturore dhe biseda të vështira. (Royds, 2015)

Fëmijët në të gjithë globin janë vazhdimisht të ekspozuar dhe të prekur nga lloje të ndryshme të kompleksiteteve dhe sfidave të botës reale. Megjithatë, hulumtimi mbi njohuritë dhe praktikatat e tyre në aspektin e qëndrueshmërisë është i kufizuar, veçanërisht në lidhje me faktin se si faktorët e lidhur me parashkollor dhe shtëpi lidhen me të mësuarit e tyre për qëndrueshmëri.

Që nga viti 1998, Agjencitë Kombëtare Suedeze për Edukim kishin mbështetjen e Suedisë, ku për të promovuar edukimin për qëndrueshmërinë (EfS) në të gjitha fushat e arsimit dhe të mësuarit janë dhënë lloje të ndryshme të certifikimit ekologjik. Megjithë certifikatat që janë dhënë në Suedi që nga viti 1998, nuk janë kryer studime në nivel kombëtar për të hetuar nëse eko-certifikimi ka ndonjë rol për të luajtur në të mësuarit e fëmijëve për çështjet e mjedisit dhe qëndrueshmërisë. Kjo njohuri është e rëndësishme për të zhvilluar aktivitete pedagogjike për të angazhuar fëmijët e vegjël në mënyrë kuptimplotë në të mësuarit për qëndrueshmërinë në kopshtin parashkollor. Ky studim është ndërmarrë në mënyrë që të trajtojë këtë hendek kërkimesh në një kontekst suedez.

Qëllimi i përgjithshëm i këtij studimi ishte rritja e njohurive ekzistuese rreth mësimit të fëmijëve parashkollor për qëndrueshmëri në Suedi. Objektivat e këtij studimi kanë qenë të hetojnë dhe krahasojnë njohuritë dhe praktikatat e vetë-raportuar të qëndrueshmërisë në mesin e fëmijëve që ndjekin parashkollat ekologjike të certifikuar dhe të pa-eko-certifikuar, si dhe të eksplorojnë masën në të cilësimin faktorët e lidhur me parashkollorin dhe shtëpinë shoqërohen me njohuritë e fëmijëve dhe praktikatat e qëndrueshmërisë. Më tej, ky studim hulumton burimet e perceptuara të fëmijëve të njohurive të tilla. Termi 'njohuri' në këtë tekst i referohet përshkrimit të ideve dhe mendimeve të fëmijëve. Në mënyrë të ngjashme, parashkollori ekologjikisht i certifikuar i referohet një shkolle që punon në mënyrë eksplicite me EfS. Rezultatet treguan se në kohën kur fëmijët mbaruan shkollën parashkollore, shumë prej tyre kishin fituar njohuri për mënyrën e përdorimit të parave, për klasifikimin e sendeve të ndryshme të riciklueshme në shtëpi dhe parashkollore, si dhe ndikimin e mënyrave të ndryshme të transportit në mjedis dhe në popull jeton. Ata gjithashtu kishin ide rreth jetës së fëmijëve të tjerë në botë dhe çfarë mund të thotë të ndajë burimet me njerëz të tjerë. Ka pasur një marrëdhënie pozitive midis njohurive deklarative (të kuptimit) dhe funksionale (praktike) të fëmijëve për çështjet e qëndrueshmërisë dhe përfshirjen e mësuesve dhe kujdestarëve në diskutimet dhe aktivitetet që lidhen me qëndrueshmërinë. Nuk u gjetën dallime statistikisht të rëndësishme në mes të parashkolloreve ekologjike të certifikuar dhe jo-ekologjike në kuptim

të njohurive deklarative dhe funksionale të fëmijëve. Prindërit u raportuan si burimet kryesore të njohurive të fëmijëve së bashku me vetë fëmijët, mësuesit dhe mediat.

Gjetjet ofrojnë mbështetje për integrimin e dimensioneve mjedisore, sociale dhe ekonomike të qëndrueshmërisë në aktivitetet e përditshme pedagogjike të institucioneve parashkollore dhe për t'u dhënë fëmijëve mundësi për të marrë pjesë në diskutime dhe aktivitete praktike që kanë të bëjnë me jetën e tyre. Studime të mëtejshme nevojiten për të hetuar shkallën në të cilën aktivitetet e ndryshme arsimore kontribuojnë në zhvillimin e mirëkuptimit dhe sjelljes së fëmijëve kur është fjala për një shoqëri të qëndrueshme (Borg, 2017).

Nëse mediat perdoren për qëllime pozitive, mundë të kemi shumë përfitime nga të gjitha aspektet.

Një studim e kishte qëllimin të hetonte ndikimin e një ndërhyrjeje në edukimin në shkollë dhe edukimin mediatik në promovimin e konsumit të frutave dhe perimeve për të ndihmuar në parandalimin e trashje fëmijërore. Ndërhyrja prej 10 javësh përfshinte sesione mbi edukimin e të ushqyerit dhe shkathtësinë mediale. Gjithashtu përfshiu një seminar për fushatën e komunikimit shëndetësor me bazë mediatike gjatë së cilës fëmijët krijuan postera, buletine dhe reklama video lidhur me fruta dhe perime që synonin prindërit e tyre. Për qëllime të vlerësimit, studimi përdori një metodë metoda të përziera, duke përfshirë një studim pothuajse eksperimental (me një grup ndërhyrjeje dhe një grup kontrolli) dhe një studim të fokus grupit. Katër shkolla të ndryshme fillore në Treviso (Veneto Rajoni i Italisë) ranë dakord të marrin pjesë në hulumtim. Popullata e synuar për studim përfshinte fëmijët 10 vjeçarë italianë dhe prindërit e tyre.

Të dhënat tregojnë se kjo ndërhyrje ishte efektive për fëmijët, por jo për prindërit. Rezultatet e vlerësimit tregojnë se ndërhyrja ishte efektive në rritjen e ndjeshme të marrjes së frutave dhe perimeve të fëmijëve ($P < 0,05$) dhe të gjitha përcaktuesve psikosocialë ($P < 0,015$).

Rezultatet e studimit konfirmojnë efikasitetin e një ndërhyrjeje në arsimin në shkollë dhe edukimin mediatik për të trajtuar çështjen e mbipeshës së fëmijëve dhe, në veçanti, për të rritur futjen e frutave dhe perimeve të fëmijëve. Studimi gjithashtu hap një perspektivë të re mbi konstruktet teorike të hulumtuara, sepse zhvillimi i 'aftësisë së shprehjes' mund të konsiderohet si një nga faktorët më të rëndësishëm për të përcaktuar efikasitetin e ndërhyrjes. (Grassi, 2016; Evans, 2016; Ranjit, 2016; Pria, 2016; Messina, 2016)

Shumë programe televizive kanë qëllime pozitive, edukative, argëtuese, sociale, po ashtu ndikojnë edhe në vetëdijësimin e të rriturve dhe fëmijëve për shumë aspekte. Si p.sh. :

Akti kundër dhunës Prindërit që ngrenë programin Safe Kids (ACT-PRSK) është një program interaktiv i parandalimit të dhunës i zhvilluar nga Shoqata Psikologjike Amerikane për prindërit e fëmijëve të vegjël. Programi mëson dhe mbështet prindërit në fushat e zhvillimit të fëmijës, rrënjët dhe pasojat e dhunës, menaxhimin e zemërimit për të rriturit dhe fëmijët, zgjidhjen e problemeve sociale, disiplinën pozitive dhe ndikimin e dhunës në media ndaj fëmijëve. Nëntëdhjetë e dy prindër / kujdestarë të fëmijëve të vegjël morën pjesë në një studim të efekteve të programit mbi sjelljet prindërore. 50 pjesëmarrësit e parë u caktuan në grupin e ndërhyrjes dhe përfunduan programin ACT-PRSK dhe 42 prindërit / kujdestarët e mbetur shërbyen si krahasime. Rezultatet treguan zbehje të reduktuara dhe shkallë të reduktuar të goditjes së fëmijëve me objekte për pjesëmarrësit ACT-PRSK. Për më tepër, grupi ACT-PRSK dëshmoi njohuri, sjellje dhe besime të përmirësuara në lidhje me parandalimin e dhunës dhe prindërimin. Rezultatet ofrojnë mbështetje për efikasitetin e kësaj ndërhyrjeje të shkurtër për parandalimin e keqtrajtimit të fëmijëve (Knox, 2010; Burkhart, 2010; Hunter, 2010)

Ky artikull zhvillon përgjigje në pyetjen "A ka procese psikiatrike apo ndonjë predispozitë të përgjithshme psikologjike që i bën njerëzit të pa-diagnostikuar të ndjeshëm ndaj konsumimit të dhunës në media në një mënyrë që do të çonte në sjellje agresive gjatë gjithë jetës?" Autorët diskutojnë supozimet që bëjnë për atë që kjo pyetje po përpiqet të përgjigjet, të shqyrtojë faktorët e njohur për të precipituar agresivitetin destruktiv dhe të qartësojë ekspozimet mjedisore "duke qenë një pjesë e vogël e një liste të gjatë precipituesish. Ata diskutojnë neuroplasticitetin, mënyrën se si truri ndërvepron dhe ndryshon strukturën dhe funksionalisht nga mjedisi, dhe fut një elasticitet, që i mundëson disa që të reagojnë në mënyrë funksionale ndaj traumës dhe të tjerëve më pak. Ata përmendin punën e tyre duke shqyrtuar ekspozimin ndaj dhunës brenda shkollave dhe ndikimin që ajo ka në klimat shkollore dhe fëmijët e prekshëm, duke ilustruar rëndësinë e faktorëve shoqërorë në lidhje me agresionin. Autorët përfundojnë duke riformuluar pyetjen, duke lejuar që reagimet psikopatologjike të njeriut të shihen në kompleksitetin e tyre të lavdishëm, jo-personal (Twemlow, 2008; Bennett, 2008).

Në kohët e fundit përmes mediave shohim shumë sëmundje të ndryshme të rrinjëve, të fëmijëve, dhe për shërimin e tyre ju duhet një shumë e madhe e parave. Dhe përmes mediave i shohin njerëzit që kanë mundësi me kontribu në shërimin e tyre, dhe kështu shpëtohet një jetë.

Studimi i tanishëm shqyrton përfitimet e perceptuara dhe barrën e prindërve që marrin pjesë në një studim që eksploron perceptimet e tyre në lidhje me fundin e jetës së fëmijëve të tyre (EoL) dhe përvojat e humbjes. Prindërit, fëmija i të cilëve vdiq nga kanceri ose komplikimet e trajtimit të kancerit u ftuan për të përfunduar një studim të zhvilluar nga profesionistë të onkologjisë psikosociale pediatrike me kontributin e prindërve të prindërve të vdekur përmes një grupi social të mbyllur (Facebook). Njëqind e shtatëdhjetë e tetë prindër të fëmijëve të moshës 0-37 vjeç me vdekje (mosha mesatare 12 vjeçare) morën pjesë. Më shumë se tre të katërtat e prindërve raportuan të paktën "një përfitim të vogël" dhe gjysma raportoi të paktën "një barrë të vogël" të lidhur me pjesëmarrjen. Më pak barrë u perceptua nga prindërit e rinj dhe femra, prindërit e fëmijëve më të vegjël, ata që ishin ndjerë të përgatitur për të përmbushur nevojat emocionale të fëmijëve të tyre në EoL dhe ata që nuk përdorin shërbimet e humbjes së fëmijëve në kohën e studimit. Me rritjen e përdorimit të mediave sociale si një burim për prindërit e vdekur për të marrë dhe ofruar mbështetje emocionale, është e rëndësishme për mjekët dhe studiuesit të kuptojnë përfitimet e perceptuara dhe rreziqet e pjesëmarrjes në hulumtime rreth përvojave të EoL nëpërmjet rekrutimit në internet. Gjetjet tona sugjerojnë se dobia dhe barra e pjesëmarrjes në hulumtime online mund të ndryshojnë për prindërit e vdekur, por kërkimi i mëtejshëm është i nevojshëm për të replikuar gjetjet dhe për të eksploruar mënyrat për të optimizuar përdorimin e kësaj qasjeje (Tager, 2019; Battles, 2019; Bedoya, 2019; Gerhardt, 2019; Young-Saleme, 2019; Wiene, 2019).

1.2. Efektet negative si rezultat i përdorimit apo keqpërdorimit të mediave sociale

Dekada e parë e mijëvjeçarit të tanishëm dëshmoi debat të konsiderueshëm publik dhe panik moral në lidhje me atë që perceptohet gjerësisht si natyra në ndryshim e fëmijërisë (Kehily, 2010; Moran-Ellis, 2010). Rastet e rreziqeve aktuale, të mundshme dhe të imagjinuara për fëmijët individualë shpesh shfaqen në diskursin publik si shembuj të përkeqësimit më të gjerë familjar dhe shoqëror. Në debate të tilla, shoqëria përfaqësohet si më nuk përbën një hapësirë të sigurt për fëmijërinë, dhe fëmijëria, nga ana tjetër, përbën si rreziqe sociale të veta. Siç vëren

Mary Jane Kehily (2010, fq. 183), një krizë e perceptuar e fëmijërisë ekziston si një reflektim i ankthit dhe pasigurisë së të rriturve në "kohët e reja". Përveç këtyre diskutimeve të rrezikut, megjithatë, prindërit e gjejnë veten të ngarkuar me parashikimin dhe maksimizimin e mundësive të fëmijëve të tyre në një epokë të ndryshimeve të shpejta teknologjike, politike dhe ekonomike. Në këtë artikull, ne ndërmarrim një shqyrtim kritik ndërdisiplinor të literaturës, duke argumentuar se në një shumëllojshmëri fushash dijetarët tregojnë për tensione konkurruese në të cilat prindërit duhet të përmirësojnë rreziqet që lidhen me ndryshimet e shpejta sociale, ndërsa në të njëjtën kohë përqafojnë mundësitë që ndryshimet e tilla japin. Zgjedhja prindërore dhe fëmijëria agresive në të njëjtën kohë janë të idealizuara dhe të pozicionuara si objekt i qeverisjes dhe prindërimi i fëmijës së mijëvjeçarit është shënuar nga ankthet shoqërore personale dhe kolektive, si dhe nga ambiciet dhe mundësitë e krijuara nga shumë aspekte të tregut global. Si Hulme (2009) sugjeron në qasjen e tij kulturore për të kuptuar përgjigjet e paqëndrueshme dhe konfliktuale ndaj rreziqeve të paraqitura nga ndryshimet klimatike, ankthet në këto kohë janë të jetuara përmes diskutimeve intersecting të frikës, kontrollit dhe nostalgjisë, si dhe nocionet e përgjegjësisë sociale dhe drejtësisë. Këto përgjigje ndaj rreziqeve të vërteta dhe të perceptuara ndërthuren në mënyra fluide që mund të jenë kompliment dhe kontradiktore në prodhimin e tensioneve dhe shqetësimeve të qenësishme në përgjigjet e të rriturve për përshtatjen e imët të fëmijës së mijëvjeçarit me normat dhe kërkesat e ndryshimit të nocioneve bashkëkohore të fëmijës së mirëformuar.

Furedi (2010) vëren se në një epokë të pasigurisë, ka një tendencë në rritje për të adoptuar frikën si një nga parimet mbizotëruese rreth të cilave publiku dhe institucionet e tij organizojnë jetën e tyre. Frika është shoqëruar me ndjeshmërinë e fëmijëve dhe ekspozimin ndaj rreziqeve të ndryshme sociale, kulturore dhe teknologjike të detajuara nga një sasi në rritje e ekspertizës mjekësore-shkencore (Rose, 1999; Kehily, 2010). Çështjet kyçe që dalin në literaturën kërkimore në fushën e prindërimit dhe fëmijëve përfshijnë: presionet e globalizimit dhe kulturës globale të korporatave për fëmijët dhe familjet (Giroux, 2000; Steinberg & Kincheloe, 2004, Trask, 2010); seksualizimi dhe shfrytëzimi komercial i fëmijërisë (Fass, 2003; Piachaud, 2008); ndryshimi i marrëdhënieve gjinore, strukturat familjare dhe modelet e marrëdhënieve shoqërore intime (Rasmussen, 2006; Ferfolja, 2007; Skattebol & Ferfolja, 2007; Kehily, 2010); intensifikimi i diagnozave të çrregullimeve emocionale, të sjelljes dhe ankthit në rritjen e

numrit të fëmijëve të vegjël (Andrews et al, 2007, Graham, 2007, 2008), së bashku me frikën e lidhur me obezitetin (Kehily, 2010); gamën komplekse të imazheve, informacioneve dhe aktiviteteve për të cilat fëmijët tani kanë akses nëpërmjet internetit, telefonave celularë dhe teknologjive të tjera të reja. Investimi në nocionin e fëmijës si person i mundshëm i rritur ose i paplotë, dhe nocioni i një fëmijërie të mbrojtur dhe të pafajshme, evoktohet në përgjigjet e nostalgjisë, artikuluar nëpërmjet fjalimeve të fuqishme të fëmijërisë së humbur, humbjes së pafajësisë dhe thjeshtësisë, autenticitetit dhe natyrshmërisë 'në një lidhje me veten (Stasiulis, 2002, Hulme, 2009). Zëri i nostalgjisë bën jehonë nëpër revistat e fëmijëve dhe prindërve, si dhe në shtypin popullor, duke evokuar një fëmijëri të lirisë, mungesë ankthi rreth rreziqeve dhe pa mikromanagement të prindërve: Kolumnisti Sonia Neale kujton ditët më të thjeshta kur fëmijët luanin zbathur në baltë poshtë në mëngë lokale dhe çdo krijesë e sapo zbuluar u bë një kafshë e re. (Neale, 2011)

Pak fëmijë gëzojnë fëmijërinë e Huck Finn, dhe respekti i tyre për lirinë është i kufizuar si rezultat i kësaj. Ata janë të ulur, të mbyllur, të mbështjellur me flluska për shkak të frikës nga ushqimet e jetës, kështu që ata nuk kanë elasticitet dhe iniciativë. Pasi, shumica e fëmijëve e lanë shkollën rreth 15 vjeç, u futën në një forcë pune që kërkonte disiplinë dhe përvetësimin e përvojës. Ata u pjekur më parë. Tani ata janë përdorur për lëvdata të vazhdueshme, dhe kur bota reale u jep atyre një goditje në guxim (siç me siguri do) vetë-mbështetja e tyre është nënshtruar. Ky nuk është rast i lejimit të fëmijëve të jenë fëmijë. (Humphries, 2011) Diskutimet që tregojnë "fundin e fëmijërisë" identifikojnë masmedia në shënjestrimin dhe adultifikimin e fëmijëve me një kombinim toksik të videove, reklamave, filmave, televizionit dhe internetit (Stasiulis, 2002). Nostalgjia gjithashtu prodhohet nëpërmjet humbjes së perceptuar të lidhjes (Souza, 2005, Hyde, 2008) ndaj familjes, komunitetit dhe mjedisit natyror që shoqëron ndryshimin e modeleve të ndërveprimit social dhe kontrollit më të madh prindëror për kohën dhe aktivitetet e fëmijëve. Si të tilla, diskutimet nostalgjike rreth fëmijërisë bazohen shumë në supozimet normative dhe fantazitë kolektive rreth asaj se si duhet të përjetohet 'fëmijëria' dhe të argumentohet se këto norma, ankthe dhe imagjinata kulturore janë të implikuara në prodhimin e rreziqeve për të cilat ata shprehin shqetësim (Payne, 2008; Khan, 2009).

Ekziston një debat në rritje në lidhje me ndërveprimin e ndërlikuar ndërmjet përpunimit kognitiv dhe sensorimotor dhe ndërveprimit të fëmijëve me TIK (Mangen, 2010, fq 416), dhe ndikimi në stërvitjen fizike dhe në rritjen e obezitetit (Royal Australasian College of Physicians, 2004). Titujt e gazetave si "Fear Facebook - Logged on Kids at Risk: psikolog" (Hamblin, 2011), 'Lufta Kibernetike mbi Zemrat dhe Mendjet' (Keller, 2011), 'Site Net për të

Ruajtur Fëmijët - Prindërit e Fuqizuar për të Luftuar Predatorët' Dickinson, 2011a) dhe 'Kids Kids Easy Prey on Facebook' (Stevenson, 2011) ushqejnë frikën e prindërve në lidhje me 'ujërat e pambrojtura' (Gettler, 2010) të mediave sociale, duke prodhuar ' prindër përgjegjës 'bazuar në aftësinë për të negociuar, kontrolluar dhe siguruar sigurinë e fëmijës kundër rreziqeve në rritje të mediave sociale. Fëmijët janë ndërtuar në raportet e mediave në lidhje me teknologjitë e reja dhe mediat sociale brenda diskurseve të kundërta. Nga njëra anë, ato përshkruhen si fëmijë me njohuri, agjente, autonomi dhe të rritur, veçanërisht në përdorimin e lehtë dhe të shpejtë të teknologjive të reja, përdorimin efektiv të teknologjive si mjete mësimore dhe lidhje shoqërore (Marsh, 2008; Yelland et al, 2008), dhe në prodhimin e formave të reja të gjuhës, shpesh të portretizuara si ekskluzive dhe subversive (Hope, 2007, Doherty, 2011). Nga ana tjetër, ato përshkruhen si të pafajshëm në naivitetin dhe dobësinë e tyre sa i përket implikimeve më të gjera dhe rreziqeve të përdorimit të teknologjisë. Këtu, diskurset e nostalgjisë për fëmijërinë e humbur dhe thirrjet për mbrojtjen e lojës së lirë të fëmijërisë (Aleanca për fëmijërinë, 2004; Palmer, 2006; Piachaud, 2008) janë të përhapura në diskutimet e ndikimit në fëmijërinë e TIK dhe konsumit të medias.

Brenda një konteksti të rritjes së pasigurisë dhe ndryshimeve të shpejta në lidhje me jetën familjare, punën dhe kushtet ekonomike, është përgjegjës për menaxhimin e zhvillimit të shëndetshëm të fëmijës ndërmjet familjes dhe institucioneve, veçanërisht shkollës. Termi "Paradoksi i modernitetit" (Keating & Hertzman, 1999, cituar në Armstrong et al, 2007) është përdorur për të përshkruar fenomenin ku, pavarësisht përfitimeve të mëdha në mjekësi dhe higjienë gjatë shekullit të fundit, fëmijët e sotëm janë më pak të shëndetshëm se fëmijët e gjenerata të mëparshme. Në fakt brezi i tanishëm i prindërve mund të jetë brezi i fundit që ka jetë më të gjatë se prindërit e tyre (Gray & Holman, 2009). Një shkak i rëndësishëm është problemi i shëndetit mendor dhe zhvillimor, me deri në 20% të fëmijëve në mbarë botën kriteret e përmbushjes së një ose më shumë problemeve mendore ose të sjelljes (Sawyer et al, 2000, World Consortium World Health Survey Consortium, 2004; Kessler et al, 2005; Andrews et al, 2007). Gjithashtu në rritje janë probleme kronike të shëndetit fizik që lidhen me stilin modern të jetesës, duke përfshirë obezitetin, diabetin dhe astmën (Byroja Australiane e Statistikave, 2007). Prevalenca e fëmijëve australianë që janë mbipeshë ose të trashë, për shembull, vlerësohet në 23% për 5-12 vjeç dhe 29% për 12-18 vjeç (Byroja Australiane e Statistikave, 2009). Si Stanley (2011) vë në dukje: 'pasi jemi bërë të pasur dhe të ulur, me më shumë stres në jetën tonë dhe presion në rritje për të fituar dhe konsumuar, nivelet e disa problemeve komplekse të fëmijëve dhe të rinjve janë rritur'. Theksi neoliberal mbi

përgjegjësinë familjare për shëndetin dhe mirëqenien e fëmijës ka krijuar një treg ndërhyrjesh që synojnë familjet më të pafavorizuara, duke përfshirë ndërhyrjet për të rritur aktivitetet fizike dhe kufizojnë aktivitetet e ulëta si shikimi televiziv dhe koha e kompjuterit, përmirësimi i shprehive dietike, rritja e shkathtësive sociale dhe aftësive të përballimit, dhe parandalimi i sjelljeve që mund të sinjalizojnë çrregullime të sjelljes ose të shëndetit mendor dhe së fundi programet për të ndërtuar rezistencë, optimizëm, besim dhe / ose vetëvlerësim (Durlak Në të njëjtën kohë, fëmija i mijëvjeçarit i nënshtrohet një niveli të pashembullt të mbikëqyrjes, diagnozës dhe normalizimit në fushën e shëndetit mendor dhe sjelljeve shoqërore (Rose, 1999, Miller & Rose, 2008) pasi statistikat zyrtare sugjerojnë se të rinjtë australianë mund të përjetojnë disa forma e krizës së shëndetit mendor (Gale & Bolzan, 2008). Problemet dhe çrregullimet mendore përbëjnë barrën më të madhe të sëmundjes tek të rinjtë, me rreth 14% të fëmijëve australianë dhe adoleshentëve raportohet se kanë probleme të shëndetit mendor, ndërsa një në pesë fëmijë australianë të moshave nga 4 deri në 17 vjeç kanë mendime të rëndësishme shqetësime shëndetësore (Littlefield, 2008 & Wells, 1997; Birch & Davison, 2001

Adoleshentët kanë tendencë të gravitojnë drejt një grupi që është shumë i ndjeshëm ndaj rezultateve negative psikologjike dhe të sjelljes nga përdorimi i mediave sociale. Për shkak se sjelljet e adoleshentëve formohen lehtë nga konteksti shoqëror në të cilin ata i përkasin, ka të ngjarë që prindërit dhe miqtë mund të jenë personat kryesorë që kanë një ndikim të fortë në rezultatet e sjelljes që adoleshentët zhvillohen nga përdorimi i mediave sociale. Duke pasur parasysh shqetësimin për pasojat negative të përdorimit të mediave sociale nga adoleshentët, ky hulumtim synon të eksplorojë marrëdhëniet midis intensitetit të përdorimit të mediave sociale dhe tendencës së adoleshentëve për t'u angazhuar në krahasime sociale dhe zili. Të dhënat e anketimit u grumbulluan nga 250 adoleshentë duke përdorur një kampionim me mbledhje. Rezultatet e një regresioni të pjesshëm me më pak sheshe treguan se marrëdhënia pozitive mes përdorimit të medias sociale dhe zilisë ishte dukshëm më e lartë në adoleshentët, prindërit e të cilëve krahasuan fëmijët dhe adoleshentët në një grup kolegji që u karakterizua nga konkurrenca e lartë në grup. Sidoqoftë, marrëdhënia pozitive me të cilën mediat sociale përdorin intensitetin me krahasim social ishte dukshëm më i lartë vetëm tek adoleshentët që janë në një grup të bashkuar të karakterizuar nga një konkurrencë e lartë në grup. (Charoensukmongkol, 2018, pp. 69-79)

Mediat janë të ndjeshëm në gjumë, sidomos në krahasim me përdorimin e dhomës së foshnjës. Sidoqoftë, pak dihet se si zgjedhjet e përmbajtjes dhe përdorimi i të rriturve ndikojnë në këtë marrëdhënie. Qëllimi i hulumtimit është për të përshkruar ndikimin e përmbajtjes së mediave,

kohën dhe përdorimin e sjelljeve në gjumin e fëmijëve. Këto koleksione janë mbledhur në qendrat e monitorimit dhe mediave të diaspora të kontroleve të kontrolluara në mes të mediave të fëmijëve të moshës 3 deri në 5 vjet. Masat e gjumit janë nxjerrë nga Pyetësi i Habitjeve të Fëmijëve. Ditarët e medias kapën kohën, titullin e përmbajtjes dhe bashkë-përdorimin e televizionit, video lojës dhe përdorimit të kompjuterit; titujt janë koduar për vlerësime, dhunë, çrregullime dhe pacing. Modelet e regresionit linear të mbivendosur u ndërtuan për të shqyrtuar ndikimin e kohës, përmbajtjes dhe bashkë-përdorimit në rezultatin e problemit të gjumit. Rezultatet e këtij studimi janë: Mesatarisht, fëmijët konsumonin 72.9 minuta kohë të ekranit të medias çdo ditë, me 14.1 minuta që ndodhën pas orës 7:00. Tetëmbëdhjetë për qind e prindërve kanë raportuar të paktën një problem gjumi; fëmijët me një televizor gjumi kanë konsumuar më shumë media dhe kanë më shumë gjasa të kenë një problem gjumë. Në modelet e regresionit, çdo orë shtesë e përdorimit të mediave në mbrëmje shoqërohej me një rritje të konsiderueshme në sleepproblemscore (0.743 [95% konfidenceinterval: 0.373-1.114]), siç ishte përdorimi ditor me përmbajtje të dhunshme (0.398 [95% interval konfidence: 0.121- 0,676]). Ka pasur një trend drejt ndikimit më të madh të përdorimit të dhunshëm të ditës në kontekstin e një televizioni gjumi ($P = .098$) dhe në fëmijët me të ardhura të ulëta ($P = .07$). Përmbajtja e dhunshme dhe përdorimi i mediave në mbrëmje u shoqëruan me probleme të gjumit në rritje. Sidoqoftë, nuk u vërejtën efekte të tilla me përdorimin e mediave jo të dhunshme gjatë ditës. Problemet e gjumit janë të zakonshme në fëmijët e moshës parashkollore. Sipas prindërve në mjediset e kujdesit parësor, 21% kanë patur shumë probleme. Pasojat afatshkurtëra që lidhen me problemet e gjumit në fëmijët e vegjël përfshijnë rrezikun e lëndimit, problemet e sjelljes dhe stresin prindëror dhe humbjen e gjumit. Lidhur më shumë, mentaliteti obeziteti dhe mungesa e shkollës. Studimet kanë zbuluar se 20% deri në 43% e fëmijëve të moshës parashkollore të SHBA kanë një televizor në dhomën e tyre të gjumit, 12-15 dhe familjet që raportojnë "duke ndihmuar që fëmija të bjerë në gjumë" është një nga (Garrison, 2011) (Christakis, 2011) arsyet kryesore (M.Garrison, 2011).

Kapërcimi dhe lidhja e kapitalit mund të nxirren nga lloje të ndryshme të aktiviteteve (Norris, 2002). Ky artikull e bën rastin se kapitali social në SNSs ndihmon qëllimet specifike të prindërve të arritshme në pajisjet mobile. Prandaj, një grup përfundimtar i hipotezave ka të bëjë me korrelacionin midis kapitalit shoqëror në internet (Williams, 2006) dhe qëllimeve specifike në mediat mobile të dobishme për prindërit me fëmijë të vegjël. Duhet të theksohet se edhe pse modeli nënkupton drejtimin, këto aktivitete kanë një marrëdhënie reciproke me kapitalin. Modeli është pra thjeshtësimi i një cikli më të madh të kapitalit shoqëror, ku aktivitetet tërheqin

të dyja. Siç është përshkruar në rishikimin e këtij koncepti të këtij studimi, ekziston një diskutim i rëndësishëm mbi natyrën ciklike të vetë kapitalit social. Mund të imagjinojmë që prindërit të vënë në dukje prindërit e tjerë në Facebook dhe të koordinojnë aktivitetet, duke çuar në fotografi dhe etiketime të imazhit, duke rezultuar në një besim më të madh dhe në një mundësi më të madhe të bashkëveprimit përsëri në Facebook ose offline (Sesionet, 2010). Ndërsa ky "cikli i plotë" është jashtë fushës dhe metodologjisë teorike të këtij studimi, ai mbetet një fushë e fuqishme për hulumtime të njëpasnjëshme. Grupi i mëposhtëm i hipotezave ka të bëjë me marrëdhëniet ndërmjet llojeve të kapitalit dhe aktiviteteve të veçanta që ato përmirësojnë. Kapitali i lidhjes shoqërohet me rritjen e besimit dhe kënaqësisë midis lidhjeve të ngushta (Valenzuela, Park, & Kee, 2009). Mediat celulare shpesh përdoren në koordinimin e aktiviteteve (Ling, 2004). Prindërit që koordinojnë aktivitetet e fëmijëve me prindërit e tjerë duhet të tërheqin nga lidhja e kapitalit midis miqve të ngushtë që ata besojnë. Lidhjet shoqërore më të përhapura dhe të larmishme të kapërcimit të kapitalit, përkundrazi, ndihmojnë në diversitetin informativ (Vitak & Ellison, 2012). Prindërit janë gjetur të marrin këshilla përmes Facebook-ut (Duggan et al., 2015). Hulumtimet e mëparshme janë kryer në forume online të prindërve ose në bordet e mesazhit ku prindërit ndajnë përvojat dhe tregimet (Pedersen & Smithson, 2013). Grupet e Facebook janë teknikisht të ngjashme me forumet, me mesazhe të ndërprera dhe ndarjen e tregimeve dhe informacionit (Schrock, 2016).

I. METODOLOGJIA

Qëllimi i këtijë hulumtimi është me gjet pasqyrimin e ndikimit të mediave sociale në sjelljet dhe emocionet e fëmijëve. Ky hulumtim është kuantitativ. Për të arritur deri te pasqyrimi i ndikimit të mediave sociale tek fëmijët i kam formuluar disa pyetësorë.

Mbështetur në disa prej studimeve dhe raporteve të zhvilluara deri tani në Kosovë, për këtë hulumtim ne ngritëm këto hipoteza:

Hipoteza 1 (H1): Shumica e fëmijëve kalojnë kohë me pak në rrjetet sociale.

Hipoteza 2 (H2): Fëmijët të cilët shkojnë në kopshte i përdorin më pak rrjetet e mediave sociale.

Hipoteza 3 (H3): Fëmijët në përgjithësi më shumë e përdorin televizionin si rrjet i mediave sociale.

Hipoteza 4 (H4): Pothuajse të gjithë prindërit i kontrollojnë fëmijët se qfarë shikojnë në faqen you tube.

Hipoteza 5 (H5): Në përgjithsi shumica e fëmijëve nuk reagojnë keq, ndaj vendimeve të prindërve.

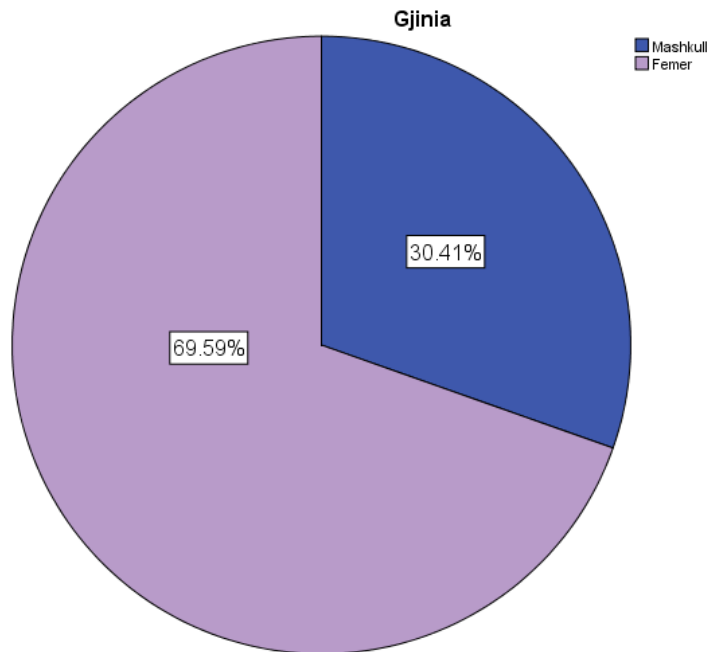
Hipoteza 6 (H6): Shumica e prindërve janë të vetëdijshëm se, fëmijët më shumë kohë kalojnë në rrjete sociale sesa në aktivitete fizike.

Hipoteza 7 (H7): Prindërit janë të vetëdijshëm se fëmijët bëhen shumë pasiv nëse kalojnë shumë kohë në rrjete sociale, dhe se kjo mund të ndikojë negativisht në shëndetin e fëmijëve.

Hipoteza 8 (H8): Prindërit vetëdijsohen se mediat sociale mund të kenë ndikim pozitiv tek fëmijët, nëse i kontrollojnë fëmijët se qfarë mund të shikojnë, dhe nëse i përdorin për qëllime edukative.

2.1 Pjesëmarrësit

Pjesëmarrës në këtë hulumtim janë prindërit e nxënësve të kopshtit dhe klasëve parashkollore në komunën e Mitrovicës, të cilët njëkohësisht paraqesin edhe mostrën e punimit. Gjithsej kanë marrë pjesë 200 prindër të fëmijëve të moshave prej 3-6 vjec.

Grafiku 1. Përqindja e prindërve pjesëmarrës sipas gjinisë

Nga gjithsej 200 pyetësor të shpërndarë, përgjigje kam marr nga 171 prindër prej të cilëve rreth 69% janë nëna (gjinia femërore) dhe 30% meshkuj.

Në pyetjen rreth shkollimit të përfunduar 21 prej tyre kanë përfunduar shkollën fillore, 92 shkollën fillore, 47 Fakultetin dhe 11 studimet post-diplomatike.

Nga të gjithë prindërit pjesëmarrës 75 prej tyre janë të punësuar, ndërsa 96 nuk punojnë.

2.2 Instrumentet

Për mbledhjen e të dhënave është përdorur pyetësi. Ky pyetësor përmban gjithsej 28 pyetje, ku 8 të parat përmbajnë pyetje nga të dhënat demografike, pra për gjininë, moshën, nivelin e arsimimit, statusin martesor,sa fëmijë i kanë, a shkonë në kopsht fëmijë, statusi i punimit, dhe sa vjeq është fëmiju. Ndërsa tjerat pyetje kanë qenë lidhur me temën, ku 5 prej tyre kanë qenë pyetje të thjeshta, dhe 15 të tjera pyetje deklarative me nga 4 përgjigje opcionale, pajtohem, nuk pajtohem, pajtohem plotësisht, dhe pajtohem pjesërisht.

2.3 Mënyra e mbledhjes së të dhënave

Të dhënat për hulumtim, janë mbledhur nga edukatorët e shkollave parfillore në Komunën e Mitrovicës, ku prej tyre kam kërkuar që pyetësit t'ju shpërndajnë prindërve të nxënësve parashkollor, dhe pastaj t'i dorëzojnë nxënësit pyetësit të plotësuar nga prindërit tek edukatorja. Kohëzgjatja e mbledhjes, dhe plotësimi i pyetësorëve është 7 ditë nga data 07.11-13.11.2019. Për mbledhjen e të dhënave janë shpërndarë pyetësit tek të gjithë prindërit të përcaktuar në mostër.

2.4 Analizat

Pasi janë mbledhur të dhënat nga respondentët ato janë sistemuar në databazën e paketës SPSS(24). Analiza e të dhënave është bërë përmes kësaj pakete statistikore për nxjerrjen dhe analizimin e rezultateve, me të cilën janë nxjerrë tabela dhe diagrame të ndryshme që janë nevojitur për temën e hulumtimit.

2.5 Aspekti etik

Së pari është njoftuar drejtoria e shkollës për zhvillimin e këtij hulumtimi. Më pas mësimdhënësit i kanë njoftuar prindërit për plotësimin e pyetërit për plotësimin e pyetësorit bashkë e sqarimet e dhëna nga unë, të cilët kanë pranuar pjesëmarrjen në mënyrë vullnetare duke u bazuar në këto parime etike:

- Mbrojtja e konfidencialitetit të respondentëve - duke i siguruar ata që të dhënat e tyre do të trajtohen me konfidencialitet të duhur dhe se në përgjigjet e tyre do të përdoren vetëm për qëllime hulumtimi. Unë si studiuese do t'i mbaj të gjitha të dhënat e anketës në vend të sigurtë dhe mund të tërhiqen kurdo që pjesëmarrësit dëshirojnë.
- Anonimiteti - pjesëmarrësit u siguruan se të dhënat e tyre personale nuk do të jenë të identifikueshme dhe se përgjigjet e tyre do të jenë të hapura aq sa ata do të kenë lejuar.
- E drejta për pjesëmarrje - u siguria që ata të kenë mundësi për të zgjedhur nëse dëshirojnë të jenë pjesë e studimit.

E drejta e pjesëmarrësve për informacionet e tyre personale - respondentët u siguruan që ata të kenë mundësi të ushtrojnë kontrollë mbi informacionet e tyre personale. Gjithashtu ata mund të vendosin për zbulimin apo jo të informacioneve të tyre.

II. REZULTATET E HULUMTIMIT

Në këtë kapitull, janë paraqitur rezultatet e hulumtimit, të cilat vërtetojnë apo rrëzojnë hipotezat e ngritura, të paraqitura më lartë për këtë studim. Të gjitha rezultatet janë analizuar përmes programit SPSS, prej të cilit janë nxjerr tabelat dhe diagramet që përshkruajnë gjetjet e hulumtimit.

Table 1.

Të dhënat përshkruese për statusin martesor

		Frekuencat	Përqindja	Përqindja valide	Përqindja komulative
Valid	I/e martuar	166	97.1	97.1	97.1
	I/e divorcuar	5	2.9	2.9	100.0
Total		171	100.0	100.0	

Sipas të dhënave statistikore shumica e prindërve, që kanë marrë pjesë në këtë hulumtim janë të martuar, 166 prindër të martuar dhe 5 prindër të divorcuar.

Tabela 2.

Të dhënat përshkruese për statusin e punësimit dhe nivelin e arsimit

Count

		Niveli i arsimit				Total
		Shkollën fillore	Shkollën e mesme	Fakulteti	Studimet post- diplomike	
Statusi I punësimit	Punoj	3	36	25	11	75
	Nuk punoj	18	56	22	0	96
Total		21	92	47	11	171

Në bazë të rezultateve të aritura shohim se 75 prindër punojnë ndërsa 96 prindër nuk punojnë.

Tabela 3.

Të dhënat përshkruese për moshën e fëmijëve, vijueshmërinë e fëmijëve ne kopshte, dhe për kohën që e kalojnë fëmijët në rrjete sociale

Count			A shkonë fëmiju juaj në kopsht-çerdhe?		
Sa orë në ditë i kalon fëmiju juaj në rrjete sociale?			Po	Jo	Total
2-3 orë	Sa vjeç është fëmiju juaj?	4 vjet	1	3	4
		5 vjet	8	13	21
		6 vjet	2	6	8
	Total		11	22	33
1 orë	Sa vjeç është fëmiju juaj?	4 vjet	2	3	5
		5 vjet	20	39	59
		6 vjet	13	13	26
	Total		35	55	90
Më pak se 1 orë	Sa vjeç është fëmiju juaj?	4 vjet	1	0	1
		5 vjet	11	22	33
		6 vjet	5	9	14
	Total		17	31	48
Total	Sa vjeç është fëmiju juaj?	4 vjet	4	6	10
		5 vjet	39	74	113
		6 vjet	20	28	48
	Total		63	108	171

Sipas rezultateve të arritura shohim se në këtë hulumtim marrin pjesë më shumë fëmijë të moshës parashkollore pra 5-6 vjet, prandaj rreth 68 fëmijë shkojnë në çerdhe dhe 108 nuk shkojnë. Fëmijët të cilët e kalojnë kohën në rrjetet sociale 2-3 ore në ditë janë gjithsej 33 fëmijë, 1 orë në ditë e kalojnë rreth 90 fëmijë, dhe më pak se një orë 48 fëmijë.

Tabela 4.

Të dhënat përshkruese për mjetin që fëmiju shfrytëzon dhe shikueshmërinë e programeve nga fëmiju

Count

		Cfarë shikon më shumë fëmiju në television?			Total
		Filma vizatimorë	Programe për fëmijë	Diçka tjetër	
Në cilin mjet elektronik kalon kohë më shumë fëmiju juaj?	Televizion	53	25	1	79
	Telefon-mobil	33	20	5	58
	Tablet	13	16	2	31
	Kompjuter	1	2	0	3
Total		100	63	8	171

Në bazë të rezultateve rreth 79 fëmijë, e përdorin televizionin si mjet i mediave sociale, 58 fëmijë telefonin-mobilin, 31 fëmijë tabletin, dhe 3 fëmijë kompjuterin.

Tabela 5.

Të dhënat për shikueshmërinë e programeve nga fëmiju, kontrolli ndaj shikueshmërisë së YouTube dhe reagimi i fëmijut pas ndalimit të qëndrimit të gjatë në media sociale.

Count

			A e kontrolloni fëmijun tuaj se qfarë shikon në faqën YouTube?		Total	
			Po e kontrolloj	Jo nuk e kontrolloj		
Si reagon fëmija juaj nëse ju nuk e lejoni të qëndrojë gjatë në rrjete sociale?						
Reagon shumë keq (qan, bërtet, rrrokulliset nëpër tokë, gjuan sende etj.)	Çfarë shikon më shumë fëmiju juaj në televizion?	Filma vizatimorë Programe për fëmijë Diçka tjetër	11 8 3	0 2 3	11 10 6	
	Total		22	5	27	
	Nuk reagon keq, pajtohet me vendimin tim	Çfarë shikon më shumë fëmiju juaj në televizion?	Filma vizatimorë Programe për fëmijë Diçka tjetër	89 53 2		89 53 2
		Total		144		144
Total		Çfarë shikon më shumë fëmiju juaj në televizion?	Filma vizatimorë Programe për fëmijë Diçka tjetër	100 61 5	0 2 3	100 63 8
		Total		166	5	171

Sipas rezultateteve rreth 100 fëmijë shikojnë filma vizatimorë ne programet televizive. Dhe rreth 166 prindër e kontrollojnë fëmijun se qfarë shikon ne faqën you tube, dhe 5 prinder nuk e kontrollojnë. Poashtu 27 fëmijë reagonin keq ndaj vendimeve te prindërve, dhe 144 nuk reagojn keq.

Tabela 6.

Të dhënat përshkruese për ndikimin e mediave sociale tek fëmijët

Count

		Mediat sociale në mirëqenien e përgjithshme të fëmijëve ndikojnë si pozitivisht ashtu edhe negativisht.				
		Pajtohem	Nuk pajtohem	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht	Total
Media sociale	Pajtohem	59	2	9	7	77
ndikon shumë në sjelljet dhe emocionet e fëmijëve.	Nuk pajtohem	3	4	0	2	9
	Pajtohem plotësisht	16	0	29	5	50
	Pajtohem pjesërisht	15	2	6	12	35
Total		93	8	44	26	171

Tabela 7.

Të dhënat përshkruese për përcaktimin e orarit ne rrjetet sociale dhe aktivitetet fizike

Count

		Fëmijëve duhet t'ju bëhet një orar,të ju caktohet se sa kohë të kalojnë me rrjete sociale në mënyrë që të kenë kohë edhe për aktivitete fizike.				
		Pajtohem	Nuk pajtohem	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht	Total
Fëmijët në ditët e sotme më shumë kohë kalojnë në rrjetet sociale se sa në aktivitete fizike.	Pajtohem	42	1	23	2	68
	Nuk pajtohem	6	0	4	0	10
	Pajtohem plotësisht	22	0	34	4	60
	Pajtohem pjesërisht	16	0	16	1	33
Total		86	1	77	7	171

Në rezultatet e arritura shohim se 68 prindër pajtohen, 60 pajtohen plotësisht, 33 pajtohen pjesërisht,dhe 10 nuk pajtohen për faktin se fëmijët më shumë kohë kalojnë në rrjetet sociale se sa në aktivitete fizike.Poashtu 161 prindër pajtohen me faktin se fëmijëve duhet t'ju bëhet një orar, kurse 10 prindër nuk pajtoheshin.

Tabela 8.

Të dhënat përshkruese për zhvillimin psikik dhe fizik të fëmijëve që përdorin mediat sociale për qëllime edukative

Count

		Fëmijët mund të kenë zhvillim psikik dhe fizik të shëndetshëm në qoftë se mediat sociale përdoren për qëllime edukative.				
		Pajtohem	Nuk pajtohem	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht	Total
Fëmijët bëhen shumë pasiv në qoftë se kalojnë shumë kohë në rrjetet sociale dhe kjo ndikon shumë keq në shëndetin fizik dhe psikologjik të fëmijëve.	Pajtohem	39	1	19	9	68
	Nuk pajtohem	7	0	0	0	7
	Pajtohem plotësisht	28	2	45	11	86
	Pajtohem pjesërisht	5	0	2	2	9
Total		79	3	66	22	170

Sipas rezultateve shumica e prindërve pajtohen me faktin se fëmijët bëhen shumë pasiv n.t.se kalojne shumë kohë në rrjete sociale, dhe se mund të kenë zhvillim te shëndetshëm nese mediat përdoren për qëllime edukative.

Tabela 9.

Të dhënat përshkruese për ndikimin e programeve televizive në psikologjinë e fëmijëve

Count

		Televizioni mund të ketë ndikim pozitiv tek fëmijët nëse ne e kontrollojmë se qfarë mund të shikojnë.				
		Pajtohem	Nuk pajtohem	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht	Total
Programet televizive që ushtrojnë dhunë, sjelljet agresive ndikojnë negativisht në psikologjin e fëmijëve.	Pajtohem	47	1	20	9	77
	Nuk pajtohem	7	0	0	1	8
	pajtohem plotësisht	27	0	40	9	76
	Pajtohem pjesërisht	7	0	2	1	10
Total		88	1	62	20	171

Sipas rezultateve rreth 170 prindër pajtohen, dhe vetëm 1 prindër nuk pajtohet, me faktin që programet televizive që ushtrojnë dhunë, sjelljet agresive ndikojnë negativisht në psikologjin e fëmijëve. Poashtu mund të ketë ndikim pozitiv tek fëmijët nëse e kontrollojmë se qfarë mund të shikojë, dhe me këtë fakt janë pajtuar 163 prindër.

Tabela 10.

Të dhënat përshkruese për mos-zëvendësim të aktiviteteve fizike me television dhe rrjete sociale

Count

		Nëse një program televiziv përputhet me moshën e fëmijut ka ndikim pozitiv, duke e përshpejtuar procesin e të mësuarit tek fëmijët.				
		Pajtohem	Nuk pajtohem	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht	Total
Televizioni dhe rrjetet e tjera sociale	Pajtohem	62	5	22	12	101
nuk duhet të zëvendësojnë nevojën e fëmijëve për të lëvizur dhe për të ushtruar ndonjë sport, pasi që këto i përkasin zhvillimit të shëndetshëm.	Nuk pajtohem	3	2	0	2	7
	Pajtohem plotësisht	24	0	25	19	59
	Pajtohem pjesërisht	0	0	3	1	4
Total		89	7	50	25	171

Tabela 11.

Të dhënat përshkruese për ndikimin negativ që ka shikimi i tepërt në television në shëndetin e fëmijut

Count

		Programet televizive me përmbajtje edukative ndikojnë pozitivisht në zhvillimin e fëmijëve.				
		Pajtohem	Nuk pajtohem	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht	Total
Shikimi i tepërt i televizionit ndikon negativisht në shëndetin e fëmijut si p.sh shkakton problem në të pamur, të folur si dhe shkakton mbipeshë si pasojë e pasivitetit.	Pajtohem	37	1	19	4	61
	Nuk pajtohem	4	2	1	0	7
shëndetin e fëmijut si p.sh shkakton problem në të pamur, të folur si dhe shkakton mbipeshë si pasojë e pasivitetit.	Pajtohem	31	2	48	6	87
	Pajtohem plotësisht	9	0	4	3	16
Total		81	5	72	13	171

Në bazë të rezultateve të arritura vërejmë se prindërit janë të vetëdijshëm me faktin se, shikimi i tepërt i televizionit ndikon negativisht në shëndetin e fëmijut, dhe rreth 166 pajtohen, kurse 5 prindër nuk pajtohen me këtë fakt.

IV. DISKUTIMET

Kalimi i kohës në internet është i rëndësishëm, në fakt, që brezi i ri të zgjedh aftësitë e nevojshme teknike të cilat do t'i duhen në të ardhmen. Koha në internet u mundëson atyre të bëhen qytetarë kompetent në një epokë dixhitale, ku ata mund të marrin pjesë plotësisht në shoqëri më të gjerë dhe të mësojnë aftësitë shoqërore të asaj gjenerate. (www.ukessays.com/essays/education). Ata gjithashtu do të mësojnë të përshtaten me një rrjet online të hollësishëm të miqve dhe të të njohurve.

(sossafetymagazine.com). Mediat sociale po përdoren nga rinia në mënyra pozitive për të cilat kurrë më parë nuk kishin menduar. Nuk është thjesht një medium për t'u shoqëruar, por fëmijët dhe adoleshentët kanë gjetur një mënyrë të re për t'u shprehur në mënyrë krijuese, bashkëvepruese dhe mësimnxënëse me një audiencë më të gjerë. Studentët po e përdorin atë për të formuar grupe studimi ku ata lehtë dhe në çast mund të ndajnë ide dhe materiale mësimore. (schools.au.reachout.com/articles/benefits-of-internet-and-social-media)

Rrjetet sociale kanë ndryshuar edhe mënyrën e mësimit të fëmijëve. Ajo ka prezantuar një metodë mësimore më të bazuar, ku studentët janë të motivuar të mësojnë nga bashkëmoshatarët e tyre. Ata janë gjithmonë bashkëveprues dhe japin reagime ndaj njëri-tjetrit, gjë që përsos procesin e të të mësuarit. Ata janë gjithashtu më entuziastë për të mësuar nga njëri-tjetri sesa nga të rriturit. Tani mësimi mund të vijë nga burime të reja dhe jo vetëm nga prindërit ose mësuesit e tyre. (www.makeuseof.com/tag/positive-impact-social-networking-sites-society-opinion)

Jo vetëm që media sociale është një mjet për të komunikuar, por është gjithashtu një pjesë e rëndësishme e jetës së adoleshentëve dhe të rriturve të rinj. Kjo u jep atyre njëmundësi për të qëndruar të lidhur me bashkëmoshatarët e tyre nga ekipe sportive, klube aktivitetesh dhe klasa, duke u lejuar gjithashtu që të rrethohen nga bashkëmoshatarë me interes të ngjashëm. (social-networking-sites-and-the-positive-impact-they-have-on-the-society)

Është vërejtur që media sociale i bën njerëzit më empatikë, të vëmendshëm dhe të orientuar drejt marrëdhënieve. Ata shprehin se si ndihen, duke komentuar ose pëlqyer fotografi, video ose azhurnime të statusit të postuar nga miqtë e tyre. Ata gjithashtu urojnë më shumë njerëz se kurrë, në ditëlindjet e tyre. (social-media-positive-effects/amp/)

Fëmijët mbajnë miqësi afatgjata me të tjerët duke qëndruar në kontakt me ta në internet, edhe kur nuk mund të takohen më njëri-tjetrin personalisht.

Shtë vërejtur që empatia virtuale e treguar nga të rinjtë, pritet pozitivisht nga miqtë e tyre të dëshpëruar në mediat sociale. Media sociale përmirëson gjendjen shpirtërore dhe i ndihmon ata të gjejnë zgjidhje për problemet. Empatia virtuale gjithashtu mund të përhapet në botën e vërtetë dhe t'i mësojë të rinjtë se si të jenë më të dhembshur. <https://parenting.firstcry.com>

Media sociale ofron një platformë për të rinjtë që të lidhen me të tjerët që ndajnë interesa të ngjashëm. Mund të jetë gjithçka që lidhet me hobi ose profesione që përfshijnë muzikë, art, lojëra dhe blogje.

Fëmijët gjithashtu duhet të kenë një ndikim në komunitetin e tyre përmes grupeve të rrjeteve sociale, dhe të ndihmojnë për të sjellë ndryshime pozitive. Disa nga shembujt janë fushata për mbledhjen e fondeve dhe marrin pjesë në ngjarje politike dhe debate.

Media sociale u mundëson të rinjve të rrjetëzohen me njerëz nga e gjithë bota, duke i ekspozuar ata në kultura dhe ide që ata mund të mos ndodhin ndryshe. Ai i ndihmon ata të fitojnë një perspektivë më të gjerë për jetën dhe njerëzit në përgjithësi.

Mediat sociale u japin fëmijëve introvertë mundësinë e hapjes në internet, duke u dhënë atyre një ngritje të besimit. Shumë të rinj e kanë më të lehtë të flasin me njerëz personalisht, pasi ndërveprojnë me ta në platformat e mediave sociale. Gjithashtu i ndihmon ata të bashkëveprojnë me njerëz në mbarë botën, duke kuptuar kulturat e tjera, ushqimin, muzikën dhe më shumë. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/>

Shumë të rinj u pëlqen të qëndrojnë në krye të ngjarjeve aktuale, dhe me disa llogari lajmesh për të ndjekur në mediat sociale, është bërë një mjet i fuqishëm për të ushqyer lajme koncize dhe relevante për fëmijët. Kjo i ndihmon ata të zgjerojnë njohuritë e përgjithshme, duke i mbajtur ata në kontakt me ngjarjet e fundit në të gjithë botën. (Families_and_Youth/Facts_for_Families/FFF-Guide/Children-Online-059.aspx)

Dobësitë më të njohura të medias sociale janë varësia që kjo e fundit krijon. Kontrollimi i vazhdueshëm i lajmeve të faqeve të ndryshme të medias sociale bëhet një zakon. Ekspertët mendojnë se disa tipare të tilla si 'pëlqime' dhe 'komente' aktivizojnë qendrën e shpërblimit në tru. Ky qark i shpërblimit është shumë i ndjeshëm gjatë adoleshencës dhe pjesërisht mund të shpjegojë pse adoleshentët janë më shumë në mediat sociale sesa të rriturit. Këto tipare ndikojnë më tej në disponimin tonë. Duke qenë krijesa shoqërore, ne vlerësojmë ndërveprimin dhe lidhjen, të dy përcaktojnë se si mendojmë për veten tonë. Kjo lidhet shumë nga sjelljen tonë çdo ditë, e cila ka në qendër mendore median sociale. (amp/s/theconversation.com/amp/how-do-children-use-the-internet-we-asked-thousands-of-kids-around-the-world)

Të rinjtë e varur në mediat sociale përfundojnë duke kaluar orë të tëra, çdo ditë, duke shikuar video, foto dhe përmbajtje të tjera të postuara në llogaritë që ndjekin. (internetmatters.org/resources/social-media-networks-made-for-kids). Kjo varësi prish aktivitete të tjera, të tilla si puna në shkollë, sporti, studimi dhe rutina të tjera prodhuese. Ata përfundojnë duke humbur një kohë të konsiderueshme, çdo ditë, duke rezultuar në nota të dobëta në shkollë. Disa përdorues të rëndë të mediave sociale mënyrë të gabuar, ose t'i bëjë ata të shpërqendrohen mendërisht, duke ndikuar më vonë në rrugët e tjera të jetës së tyre, nga edukimi në marrëdhëniet personale dhe më shumë.

V. KONKLUDIME DHE REKOMANDIME

Media sociale ka ardhur për të qëndruar dhe nuk ka për të ikur gjëkund, prandaj, ne si shoqëri duhet të gjejmë mënyra se si t'i mbrojmë fëmijët nga potenciali i saj i dëmshëm. Rreziqet që lidhen me privatësinë, shëndetin mendor dhe mirëqenien e tyre në përgjithësi, duhet të shkrihen në planet mësimore dhe t'u përcohen edhe prindërve, kujdestarëve dhe edukatorëve.

Fëmijëve duhet t'u mësohen procedura efektive për të mbrojtur veten, dhe kjo duhet t'u reflektohet duke marrë shembuj nga jeta reale, respektivisht, nga të rriturit.

Aplikacionet dhe softuerët mbrojtës, së bashku me ndalesat e duhura, duhet të aplikohen në rrjetet sociale ashtu që fëmijët të kenë qasje në to dhe në ligjet e rregullat e përgjithshme, në vend se të mbrohen dhe të bëhen viktimë, më mirë të prandalohet fare kjo situatë.

Gjithashtu, duhet të pranohen përparësitë e medias sociale. Fëmijët mund t'i forcojnë lidhjet me shokët dhe shoqet ekzistentë dhe të krijojnë shoqëri të reja; ta zgjerojnë qasjen në diversitet, ta rrisin komunikimin dhe aftësitë teknike, të eksplorojnë mbi intereset e tyre, dhe të mbrojnë sigurinë e tyre fizike kur janë larg shtëpisë.

VI. REKOMANDIME

- Mbikëqyr fëmijët përderisa përdorin internetin
- Kufizo kohën për përdorimin e pajisjeve në internet dhe media sociale
- Inkurajoni fëmijët të luajnë jashtë për të përmirësuar rezultatet e shëndetit mendor
- Mësoni rreth teknologjisë dhe sulmeve në internet dhe inkurajojini fëmijët të bëjnë pyetje
- Mësoni fëmijët si ta mbrojnë privatësinë në internet
- Mësoni fëmijët të identifikojnë ngacmimet
- Jini të qartë që sulmet në internet nuk janë të pranueshme
- Përfshini aplikacione mbrojtëse në kompjuterë dhe telefon

REFERENCAT

- Aguilera, E. (2016). Expanding Analytical Perspectives on Children's Picturebook Apps. 421-435.
- BARR, J. (2012). Parenting the 'Millennium Child': choice, responsibility and playing it safe in uncertain times . *Global Studies of Childhood* , 318.
- Battles, H. (2019). Participation in Online Research Examining End-of-Life Experiences: Is It Beneficial, Burdensome, or Both for Parents Bereaved by Childhood Cancer? *Pediatric Oncology Nursing*.
- Bedoya, S. Z. (2019). Participation in Online Research Examining End-of-Life Experiences: Is It Beneficial, Burdensome, or Both for Parents Bereaved by Childhood Cancer? *Pediatric Oncology Nursing*.
- Bennett, T. (2008). Psychic Plasticity, Resilience, and Reactions to Media Violence: What Is the Right Question? 1155-1183.
- Borg, F. (2017). Caring for people and the planet: preschool children's knowledge and practices of sustainability. 115.
- Bot, K. d. (2016). *The Impact of Home Literacy and Family Factors on Screen Media Use Among Dutch Preteens*.
- Burkhart, K. (2010). ACT Against Violence Parents Raising Safe Kids Program: Effects on Maltreatment-Related Parenting Behaviors and Beliefs. *Family Issues*, 55-74.
- Charoensukmongkol, P. (2018). *Journal of Child and Family Studies*. London: Springer US.
- Christakis, D. A. (2011). Media Use and Child Sleep: The Impact of Content, Timing, and Environment.
- Clarke-Pearson, K. (2011). The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. *American Academy of Pediatrics* , 127-800.
- Communications, C. o. (2011). The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. *American Academy of Pediatrics*, 127-800.

- Duursma, E. (2016). The Impact of Home Literacy and Family Factors on Screen Media Use Among Dutch Preteens. *Journal of Child and Family Studies*, 612-622.
- Ekman, M. (2015). Media life and everyday negotiations: New (and old) conflicts in digital family life.
- Evans, A. (2016). Using a mixed-methods approach to measure impact of a school-based nutrition and media education intervention study on fruit and vegetable intake of Italian children. *Public Health Nutrition*, 1952-1963.
- Garrison, K. (2011). Media Use and Child Sleep: The Impact of Content, Timing, and Environment.
- Gee, E. (2016). Expanding Analytical Perspectives on Children's Picturebook Apps. 421-435.
- Gerhardt, C. A. (2019). Participation in Online Research Examining End-of-Life Experiences: Is It Beneficial, Burdensome, or Both for Parents Bereaved by Childhood Cancer. *Pediatric Oncology Nursing*.
- Grassi, E. (2016). Using a mixed-methods approach to measure impact of a school-based nutrition and media education intervention study on fruit and vegetable intake of Italian children. *Public Health Nutrition*, 1952-1963.
- Gwenn Schurgin O'Keeffe, M. (20011). Clinical Report—The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. *American Academy of Pediatrics* , 127-800.
- HARRISON, C. (2012). Parenting the 'Millennium Child': choice, responsibility and playing it safe in uncertain times . *Global Studies of Childhood*, 318.
- Hunter, K. E. (2010). ACT Against Violence Parents Raising Safe Kids Program: Effects on Maltreatment-Related Parenting Behaviors and Beliefs. *Family Issues*, 55-74.
- HYDE, B. (2012). Parenting the 'Millennium Child': choice, responsibility and playing it safe in uncertain times . *Global Studies of Childhood* , 318.
- Jordan, A. B. (2006). Make yourself at home: the social construction of research roles in family studies. 169-185.
- Kachorsky, D. (2016). Expanding Analytical Perspectives on Children's Picturebook Apps. 421-435.
- Knox, M. S. (2010). ACT Against Violence Parents Raising Safe Kids Program: Effects on Maltreatment-Related Parenting Behaviors and Beliefs. *Family Issues*, 55-74.
- M.Garrison, M. (2011). Media Use and Child Sleep: The Impact of Content, Timing, and Environment.
- Makhovskaya, O. I. (2016). PSYCHOLOGICAL AMORTIZATION FACTORS FOR MEDIA IMPACT IN DEVELOPMENT OF CHILDREN FROM DIFFERENT SOCIAL GROUPS. *Obrazovanie i Nauka*, 70-89.
- Marchenko, F. O. (2016). PSYCHOLOGICAL AMORTIZATION FACTORS FOR MEDIA IMPACT IN DEVELOPMENT OF CHILDREN FROM DIFFERENT SOCIAL GROUPS. *Obrazovanie i Nauka*, 70-89.
- Meijer, A. (2016). The Impact of Home Literacy and Family Factors on Screen Media Use Among Dutch Preteens. *Journal of Child and Family Studies*, 612-622.

- Messina, L. (2016). Using a mixed-methods approach to measure impact of a school-based nutrition and media education intervention study on fruit and vegetable intake of Italian children. *Public Health Nutrition*, 1953-1963.
- Pan, Y. (2012, february). a qualitative study on ecological impact of social media & fashion consumption . p. 11.
- Pria, S. D. (2016). Using a mixed-methods approach to measure impact of a school-based nutrition and media education intervention study on fruit and vegetable intake of Italian children. *Public Health Nutrition*, 1952-1963.
- Ranjit, N. (2016). Using a mixed-methods approach to measure impact of a school-based nutrition and media education intervention study on fruit and vegetable intake of Italian children. *Public Health Nutrition*, 1952-1963.
- Royds, K. (2015). Listening to Learn: Children's Experiences of Participatory Video for Global Education in Australia and Timor-Leste. 67-77.
- SALTMARSH, S. (2012). Parenting the 'Millennium Child': choice, responsibility and playing it safe in uncertain times . 318.
- Schrock, A. R. (2016). Exploring the Relationship Between Mobile Facebook and Social Capital: What Is the "Mobile Difference" for Parents of Young Children? 1-11.
- Serafini, F. (2016). Expanding Analytical Perspectives on Children's Picturebook Apps. 421-435.
- SOUZA, M. D. (2012). Parenting the 'Millennium Child': choice, responsibility and playing it safe in uncertain times . *Global Studies of Childhood* , 318.
- Tager, J. (2019). Participation in Online Research Examining End-of-Life Experiences: Is It Beneficial, Burdensome, or Both for Parents Bereaved by Childhood Cancer? *Pediatric Oncology Nursing*.
- Twemlow, S. W. (2008). Psychic Plasticity, Resilience, and Reactions to Media Violence: What Is the Right Question? 1155-1183.
- VLIET, H. V. (2012). Parenting the 'Millennium Child': choice, responsibility and playing it safe in uncertain times . 318.
- Wiene, L. (2019). Participation in Online Research Examining End-of-Life Experiences: Is It Beneficial, Burdensome, or Both for Parents Bereaved by Childhood Cancer. *Pediatric Oncology Nursing*.
- Young-Saleme, T. (2019). Participation in Online Research Examining End-of-Life Experiences: Is It Beneficial, Burdensome, or Both for Parents Bereaved by Childhood Cancer. *Pediatric Oncology Nursing*.
- <https://sossafetymagazine.com/internet-safety/the-effects-on-teens-spending-too-much-time-on-the-internet/>
- <https://parenting.firstcry.com/articles/impact-of-social-media-on-children/>
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2792691/>
- <https://raisingchildren.net.au/teens/entertainment-technology/digital-life/social-media>

<https://www.ukessays.com/essays/education/positive-effects-of-social-networking.php>
<https://schools.au.reachout.com/articles/benefits-of-internet-and-social-media>
<https://www.makeuseof.com/tag/positive-impact-social-networking-sites-society-opinion/>
<https://www.google.com/amp/s/curatti.com/social-media-positive-effects/amp/>
<https://www.technology.org/2019/06/06/social-networking-sites-and-the-positive-impact-they-have-on-the-society/>
https://www.aacap.org/AACAP/Families_and_Youth/Facts_for_Families/FFF-Guide/Children-Online-059.aspx
<https://www.google.com/amp/s/theconversation.com/amp/how-do-children-use-the-internet-we-asked-thousands-of-kids-around-the-world-67940>
<https://www.internetmatters.org/resources/social-media-networks-made-for-kids/>
<https://raisingchildren.net.au/teens/entertainment-technology/digital-life/social-media>
https://www.researchgate.net/publication/236008318_Underage_Children_and_Social_Networking
<https://kidshealth.org/en/parents/cyberbullying.html>

SHTOJCAT

PYETËSORI

Të dhënat demografike?

1. Gjinia:

- Mashkull
- Femër

2.Mosha:

- 18-25
- 25-30
- 30-35
- + 30

3.Statusi martesor:

- I/E Martuar
- I/E Divorcuar

4.Statusi i punsimit:

- Punojë
- Nuk punojë

5.Niveli i arsimit:

- Shkollën fillore
- Shkollën e mesme
- Fakultetin
- Studimet post-diplomike

6.Sa vjeq është fëmiju juaj?

- 4 vjeq
- 5 vjeq
- 6 vjeq

7.Sa fëmijë i keni ?

- 1 fëmijë
- 2 fëmijë
- 3 fëmijë
- 4 fëmijë

8.A shkon fëmiju juaj në kopshtë-qerdhe?

- Po
- Jo

Pyetjet lidhur me temën:

1. Sa orë në ditë i kalon fëmiju juaj në rrjete sociale?

- 2 – 3 orë
- 1 orë
- Më pak se 1 orë

2. Në cilin mjet elektronik kalon kohë më shumë fëmiju juaj?

- Televizion
- Telefon-Mobil
- Tablet / I-pad
- Kompjuter

3. Çfarë shikon më shumë fëmiju juaj në televizion?

- Filma vizatimorë
- Programe për fëmijë
- Diçka tjetër

4. A e kontrolloni fëmijun tuaj se çfarë shikon në faqen you tube?

- Po e kontrolloj
- Jo nuk e kontrolloj

5. Si reagon fëmiju juaj nëse ju nuk e lejoni të qëndrojë gjatë në rrjete sociale?

- Reagon shumë keq (qanë, bërtet, rrokulliset nëpër tokë, gjuan sende etj..)
- Nuk reagon keq, pajtohet me vendimin tim.

Pyetje	Pajtohem	Nuk Pajtohem	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht
1. Filmat vizatimor, programet e ndryshme për fëmijë dhe gjithçka çka shohin ne Televizion ndikojnë shumë në psikologjinë e fëmijëve.				
2. Lojërat kompjuterike ndikojne shumë në psikologjinë e fëmijëve.				
3. Lojërat në rrjetet sociale si p.sh. lojërat që ushtrojnë dhunë, lojërat jo edukative po ndikojnë shumë që fëmijët të bëhen agresivë dhe të frustrohen.				
4. Media sociale ndikon shumë në sjelljet dhe emocionet e fëmijëve.				
5. Mediat sociale në mirëqenien e përgjithshme të fëmijëve ndikojnë si pozitivisht ashtu edhe negativisht.				
6. Fëmijët në ditët e sotme më shumë kohë kalojnë në rrjetet sociale se sa në aktivitete fizike.				

Pyetje	Pajtohem	Nuk pajtohem	Pajtohem plotësisht	Pajtohem pjesërisht
7. Fëmijëve duhet t'ju bëhet një orar, të ju caktohet se sa kohë të kalojnë me rrjete sociale në mënyrë që të kenë kohë edhe për aktivitete fizike.				
8. Fëmijët bëhen shumë pasivë në qoftë se kalojnë shumë kohë në rrjetet sociale dhe kjo ndikon shumë keq në shëndetin fizik dhe psikologjik të fëmijëve.				
9. Fëmijët mund të kenë zhvillim psikik dhe fizik të shëndetshëm në qoftë se mediat sociale përdoren për qëllime educative.				
10. Programet televizive që ushtrojnë dhunë, sjelljet agresive ndikojnë negativisht në psikologjinë e fëmijëve.				
11. Televizioni mund të ketë ndikim pozitiv tek fëmijët nëse ne e kontrollojmë se çfare mund të shikojnë.				

<https://www.surveymonkey.com/r/NZP7J8G>

<https://www.surveymonkey.com/r/9LDPCSQ>

https://www.mededpublish.org/manuscripts/984?fbclid=IwAR2V_YH4SxNx8IKXqe8dwOCXBBZbnSzKbvmojj8nsKIXWbePXfMgD4mlyll

<https://www.slideshare.net/anysstomei/social-media-as-educational-tool?fbclid=IwAR1hGpg26LHgseqvBGEjWFHpFlqrCoCWGd52YhDSYeVtC55kzcj2kcl0FtY>